

- Studenti zajišťují po dohodě s ředitelkou ZŠ při dětské klinice Fakultní nemocnice v Olomouci odpolední výchovnou činnost na dětském oddělení.
- V rámci spolupráce se Střediskem ekologické výchovy se zájemci z řad studentů podílejí na přípravě a vedení programů.
- Pořádají se přednášky a besedy k problematice alternativních přístupů ve výuce včetně přípravy projektů vyučování a výroby netradičních didaktických pomůcek. Podle možností je některým studentům umožněna návštěva našich i zahraničních alternativních škol.

Naši posluchači si mohou vybírat z těchto i dalších nabídek kateder, které byly vyzvány ke spolupráci při rozvoji tvůrčí činnosti studentů oboru učitelství pro 1. stupeň ZŠ.

Výsledky tvůrčí práce studentů jsou prezentovány v dílčích studiích a na společných pedagogicko-vědeckých seminářích českých a polských studentů.

Pedagogicko-vědecký tábor studentů na Pedagogické fakultě UP v Olomouci se koná za účasti polských studentů. Vyhodnocení výzkumu ze základních škol olomouckého okresu a srovnání hodnot preferovaných žáky českých a polských škol 1. stupně základní školy i jejich osobních vzorů se uskuteční na 2. studentském pedagogicko-vědeckém semináři v Opolí. Závěry výzkumu by měly přispět k poznávání způsobu formování systému hodnot u dětí mladšího školního věku.

Tvořivost studentů učitelství 1. stupně základní školy má specifický charakter. Přispívá hlavně k rozvoji pedagogické kompetence. Příslušná odborná připravenost studentů, která je u mnoha studijních oborů daleko více preferována, je právě touto skutečností a specifikou vyvážena. Jde vlastně o podstatu přípravy učitelů 1. stupně základní školy.

K ekologické výchově budoucích učitelů

Hana Horká

Je známo, že v přípravném vzdělávání učitelů je třeba překonávat nízkou funkční integritu studia, nepropojenost teoretické a praktické složky, obecných disciplín s předmětovými didaktikami apod. Uvedu některé zkušenosti z řešení uvedených problémů v disciplíně, která již svým obsahem nabízí řadu možností k syntéze a integraci. Jedná se o předmět Ekologie pro budoucí učitele 1. stupně základní školy, který byl na pedagogické fakultě MU v Brně

zařazen do učebního plánu v roce 1990-91. Jeho smyslem je osvojení základního minima poznatků o životním prostředí pro kvalitní realizaci ekologické výchovy v praxi. Vycházíme z toho, že bohatá škála studijních disciplín oboru učitelství pro 1. stupeň základní školy (od prvouky a přírodovědy až po teorii výchovy, filosofii, psychologii aj.) rovněž přispívá k pochopení vztahů mezi přírodou, kulturou a člověkem a tím se podílí na utváření ekologické kultury osobnosti budoucích učitelů.

Obor garantuje katedra biologie, na výuce se podílí i katedra pedagogiky. Teoretickou složku přípravy (vědní základ nejen z oboru ekologie, ale i teorie ekologické výchovy, pedagogické axiologie, psychologie) integrujeme se složkou praktickou. Optimální podmínky pro rozvoj praktických dovedností nacházíme v Domě ekologické výchovy (DEV) Lipka v Brně, kde studenti mají možnost seznámit se s ekovýchovnými prostředky i rozvíjet vlastní tvořivou činnost. Obsah ekologické výchovy se snaží operacionalizovat do přístupných a přitažlivých forem činnosti se žáky. Studenti hledají, zkoušejí, vymýšlejí způsoby, např. jak objasnit žákům 1. třídy pojem „potravní řetězec“ a vlivy člověka na něj. Znalosti o ozónové díře prokazují a uplatňují při sestavení letáčku, varujícího mladé maminky před tímto nebezpečím pro jejich děti. Jednoduché „testy ekologické uvědomělosti“ (při šetření vodou, energií, materiálem, nakládání s odpadem ap.) konfrontují s Desaterem domácí ekologie. Zde sehraává svou nezastupitelnou roli i interiér a exteriér DEV, vybudovaný a zařízený s ohledem na požadavky ochrany a tvorby životního prostředí.

V diskusi navrhuji způsoby řešení globálních ekologických problémů s reflexí na svou osobu i na budoucí učitelskou profesi. Uvedený způsob práce vede studenty k pohotovému vybavování již dříve osvojených informací, k jejich hodnocení i aplikaci poznatků v praxi. Velmi cenný je získávaný určitý nadhled, schopnost vidět širší souvislosti a na jejich základě provádět mezioborovou syntézu. Práce ve skupinách vede k rozvoji schopností a dovedností spolupracovat, respektovat se navzájem, vyjadřovat a obhájit svůj názor. Jde vlastně o profesionální výcvik učitele.

Shlédnuté výukové programy se stávají inspirací pro vlastní projekty, umožňují studentům nahlédnout do „dětského světa“, poznat žakovské spontánní představy (prekoncepty), důležité nejen pro konfrontaci s jejich vlastními koncepty, ale i pro budoucí interpretaci učiva. Studenti se učí zkušenosti dítěte interpretovat a na jejich základě konstruovat pojmy, vytvářet strukturu, hledat souvislosti apod. Provádějí šetření v praxi a s využitím teoretických východisek zpracovávají projekty, obvykle integrované a spojené s vlastní praktickou činností studenta ve škole.

Získané praktické zkušenosti reflektujeme teoreticky při výuce na fakul-

tě. Často se stávají pozitivní motivací k dalšímu studiu i k tomu, že studenti začínají nahlížet na teorii z jiného úhlu pohledu. Teoretické poznatky, názory a zkušenosti si utřídí, zpřesní, uvádějí v systém. Svědčí o tom i úroveň vypracovaných projektů ekologické výchovy v seminárních pracích. Účinnost této integrace se projevuje i v tom, že přibližně 1/5 studentů se dále vzdělává v klubu při DEV. Zvyšuje se i zájem o zpracování projektů ekologické výchovy v diplomových pracích, o aplikaci ekologických zřetelů v oborových didaktikách i na pedagogických praxích.

Ekologická příprava má interdisciplinární charakter a ovlivňuje studenty nejen v rovině kognitivní a metodické, ale především v rovině osobnostní, v oblasti hodnotově-orientační. Lze říci, že většina aktivit vede k sebereflexi jednání a chování, k sebepoznání a následně k postupné sebestoproměně (nejen při hledání a objevování lepšího způsobu života, ale i v metodice ekovýchovného působení). Student vede dialog se sebou samým při úvaze o způsobu života. U mnohých zcela evidentně dochází k postupnému překonávání různě deformované individuální zkušenosti, k opuštění dosavadního způsobu uvažování. Zajímavé jsou výsledky šetření, jež ukazují, jak je prožívání a chování determinováno vnitřním světem studenta, jeho plány, představami, hodnotovými ideály, nadějemi, očekáváním, obavami, prožívanými hodnotami. Častou emoční odezvou (strach, obava, pesimismus) je třeba ovlivňovat nejen vysvětlováním situace, ale i nabídkou jisté perspektivy mladému člověku, která by zabránila jevům jako je únik, odcizení, osamocení ap.

I ze stručného nástinu vyplývá, že se snažíme organicky propojovat vědomostní přípravu s rozvojem dovedností při konkrétních činnostech a neopomíjet osobnostní pojetí učitelství.

K pedagogicko-psychologické přípravě učitele

Jaroslav Řezáč

K problematice psychologické složky socioprofesionální přípravy učitele, zvláště ke zřetelům koncepčním, k problému přípravy teoretické (nikoliv znalostní) i smyslu praktické psychologické přípravy jsme se již vyjádřili (Řezáč, J. 1991, 1993).

Přesto bychom rádi připomenuli ještě některé aktuální zkušenosti, jež máme z výuky sociální psychologie a realizace interakčního výcviku u studentů učitelství pedagogické fakulty.

Poznámka první: zdá se nám, že aktivizující (a formativní) techniky prá-